

MONISHA RAJESH



A PLINK



PASAUJ



80 - ČIA



TRAUKINIŲ

24 000 KILOMETRŲ NUOTYKIS



MONISHA RAJESH

APLINK PASAULĮ 80-ČIA TRAUKINIŲ

24 000 KILOMETRŲ NUOTYKIS

Iš anglų kalbos vertė
Lina Černiauskaitė



VILNIUS, 2023

Versta iš:
AROUND THE WORLD IN 80 TRAINS:
A 45,000-Mile Adventure
by Monisha Rajesh

Bibliografinė informacija
pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų
informacinės sistemos (LIBIS) portale *ibiblioteka.lt*

© Monisha Rajesh, 2019
© Knygos „Aplink pasaulį 80 traukinių“ vertimą
UAB leidykla VAGA išleido pagal susitarimą
su Bloomsbury Publishing Plc.
© Vertimas į lietuvių kalbą, Lina Černiauskaitė, 2023
© Dizainas Holly Ovenden, iliustracijos Jing Zhang, 2019
© Leidykla VAGA, 2023
ISBN 978-5-415-02673-9

*Arielei,
be kurios ši knyga būtų buvusi išleista prieš metus*

Turinys

1. 14:31 traukiniu į Paryžių 7
 2. Mažas pasaulis 26
 3. Iš hutongų į Hanojų 59
 4. Mirties geležinkelis 78
 5. Bombos ir greitieji traukiniai 108
 6. Laisvų vietų nėra 147
 7. Būk pasveikintas, Southwest Chief 178
 8. Kimų šeima 219
 9. Naktinis traukinys į Pekiną 266
 10. Miestai vaiduokliai ir Didžioji kinų siena 281
 11. Tegyvuoja Lhasa Vegasas! 313
 12. Senasis Šilko kelias 337
 13. Azamatas ir Maržan 364
 14. Šuolis namų link 379
 15. Venice Simplon-Orient-Express 385
- Padėka 398

1. 14:31 traukiniu į Paryžių

Atsišliejusi į langą pažvelgiau aukštyn į geležinius šonkaulius, Šv. Pankracijaus stoties stogą laikančias arkas, tarp jų kaulų spindėjo mėlynas dangus. Staiga pasirodė, kad jie ėmė trauktis atatupsti, bet netrukus supratau, kad tai mes judame. 14:31 išvykstantis *Eurostar* traukinys išdūzgė iš stoties į Paryžių, aš patogiausiu atsilošiau, o į vagoną ėmė švysčioti šilti pavasario saulės spinduliai. Londonui nykstant iš akių visomis išgalėmis stengiausi dar įkvėpti šio miesto, vildamasi, kad pavyks išlaikyti jį krūtinėje iki tol, kai mes vėl susitiksimė po septynių mėnesių. Prieš akis driekėsi ilgas kelias, aplakdinsiantis mane aplink visą pasaulį. Kaip tik šią dieną, lygiai prieš penkerius metus, išlipau Čenajuje iš *Charminar Express*, kuris žymėjo mano aštuntąją kelionę traukiniu po Indiją. Su savimi turėdama tik tris mėnesius galiojantį traukinio bilietą, pasenusį žemėlapią ir nepagydomą naivumą sukoriau 40 000 kilometrų – atstumą, prilygstantį Žemės perimetrui, – ir apkeliavau keturis šalies geografinio deimanto kampus. Kol važinėjau pasikabinusi ant vagono durų, tupėdama ant laiptelių ir snausdama ant skalbinių šūsnių,

pamažu suvokiau, kodėl Indijos geležinkeliai praminti „Tautos gyvybės linija“.

Ne kartą vos per plauką išvengusi įvairių nemalonumų, prisiekiau daugiau niekada nesiimti tokių ambicingų užmojų. Tada nė neįtariau, kad geležinkeliai nusekė paskui mane namo – plaukuose nugulė jų dulkės, ritmas aidėjo mano kaukuose, o jų žavesys įsismelkė man į kraują. Vienas po kito ėmė reikštis simptomai: stoviniuodavau ant tiltų stebėlydama, kaip dunda prekiniai traukiniai. Šiltais vakarais nusipirkdavau bilietą į abi puses ir visą kelionę tik sėdėdavau prie lango ir skaitydavau, o naktimis gulėdavau nesumerkdama akių ir klausydavau si tolimo, tamsą skrodžiančio traukinio kaukimo. Tai virto liga, kuriai nėra vaistų. Bent jau tokia, kuriai vaistų nerasi Londone. Turėjau vėl šokti ant bėgių – bet negalėjau tiesiog susikrauti ir išvažiuoti. Grįžusi iš Indijos leidausi užsupama Londono gyvenimo, dirbau kalbos redaktore žurnale *The Week*, tai buvo svajonių darbas visais požiūriais: atkulniavusi į darbą dešimtą, visą dieną su Koko, man ant kelių miegančiu biuro taksiku, skaitydavau laikraščius ir gerdavau arbatą. Trumpai tariant, man buvo mokama, kad daryčiau tai, kuo žmonės paprastai užsiima tingų sekmadienį. Pagaliau reikėjo atsižvelgti ir į dar ką, – sužadėtinį Džeremį, pasipiršusį man vos prieš kelis mėnesius – prie šiukšlių dėžės išlipus iš Sent Džons Vudso metro stotelės. Nors tik įpusėjęs kalbai buvo pertrauktas grupelės lietpalčius ir botus dėvinčių japonų turistų, jau buvo spėjęs paprašyti už jo tekėti, pliaupiant lietui, toje pačioje vietoje, kur susitikome per pirmą pasimatymą.

Gindama šalin mintį apie išvykimą, toliau sukausi kasdienybės rutinoje, slopinau bet kokį potroškį, vos tik jis sukirbėdavo, kol galiausiai lioviausiu kovojusi: ant bėgių dar buvo galima

tiek daug patirti, traukiniai manęs laukė – bet ne amžinai. Kelionės traukiniu keičiasi stulbinamu greičiu: vis daugėja greitųjų traukinių, o ilgų distancijų reisai išleidžia paskutinį garą. Iš tvarkaraščių išimami naktiniai traukiniai, o klasika tapusių maršrutų lieka vis mažiau. Pasak ekonomistų ir pesimistų, geležinkelių romantikai gresia greita mirtis, bet aš atsisakiau patikėti, kad tai tiesa. Nors niekas pasaulyje neprilygs Indijos geležinkeliams, žinojau, kad savita dvasia pasižymi kiekvienos šalies traukinių tinklas, o kad tuo įsitikintum, tereikia atidesnio žvilgsnio. Traukiniai – tai riedančios informacinės bibliotekos, pakanka užkalbinti pakeleivius ir supinti draugėn jų pasakojimus.

Ištuštinau paskutinį arbatos puodelį ir atsisveikindama paprašojau Koko, tada uždariau *The Week* duris. Džeremis – plačiau žinomas kaip Džemis – sutiko lydėti mane vieną mėnesį, tad nieko nelaukdama ėmiau rengtis kelionei. Pakabinusi ant svetainės sienos pasaulio žemėlapi, prismaigsčiau jį smeigtukų ir raišiodama tarp jų spalvotus siūlus, stebėjau, kaip prieš mano akis driekiasi aplink Žemės rutulį apsvijęs septynių mėnesių gyvenimas. Sukryžiuavusi kojas sėdėjau ant kelionių gidų ir žemėlapių stirtomis nukrautų buto grindų, naršiau maršrutus, žymėjau svarbius renginius ir planavau su tokiu tikslumu, koks įmanomas ruošiantis šitokiai kelionei. Viena didžiausių klaidų, kurią gali padaryti keliautojas – tai manyti, kad kelionę galima sukontroliuoti, ypač turint tokį platų užmojų. Padariusi tokią loginę klaidą, laukia vieni nusivylimai, todėl numačiau laiko nukrypimams nuo tvarkaraščio, atšaukiamiems reisams ir vėlavimui dėl mano pačios kaltės. Kai keliau po Indiją, vienintelis planas buvo neturėti jokio plano, – kelionei nekertant šalies sienų tai puikiai tiko; bet laukiantis nuotykis susidės iš

tiek daug miestų, šalių ir kertamų sienų, kad negalėjau pasikliauti tik savo vienos nuovoka. Artėjant išvykimo dienos Džemis darėsi vis tykesnis, kol vieną rytą prisėdo šalia.

– Ar tu tikrai susitvarkysi septynis mėnesius pati viena?

– Taip, – atsakiau tokiu laibu balseliu, kad net pati nustebau.

– Tikrai? – jis įsistebeilijo į žemėlapi. – Po smeigtukais matau ir keletą šiurpokų vietų. Iranas? Uzbekistanas?

– Man viskas bus gerai.

Bet iš tikrųjų nebuvo tikra, ar bus gerai. Indijoje kartą naktiniame traukinyje mane apgraužė, užspeitė į kampą stotyje, sekiojo įkandin manęs platforma, spoksojo, rijo akimis, apspjaudė, aprėkė, iškeikė, be to, ne vieną vakarą vos sutemus tupėdavau viešbutyje lagaminais užrėmusi duris. O svarbiausia, nenorėjau palikti Džemio. Kaip būtų beprasmiška keliauti po Europą, Rusiją, Mongoliją, Kiniją, Vietnamą, Tailandą, Malajiją, Singapūrą, Japoniją, Kanadą ir Ameriką, neturint pašonėje žmogaus, su kuriuo patirčiau išpūdžių ir jais dalyčiausi.

Dabar, žvelgdama į greta įsitaisiusį keleivį, žinojau, kad priėmėme teisingą sprendimą. Džemis paliko darbą, išigijo pirmąją gyvenime kuprinę ir pasiryžo lydėti mane visos kelionės metu. Pakraupusi nuo jo žodžių, kad septyniems mėnesiams jam pakaks naujos įsispiriamų laivelių poros ir dviejų megztnių, nusegiau jo *Tag Heuer*, įbrukau *Swatch* ir nuvedžiau į *Blacks* pirkti neperšlampamų batų ir kojinių. Užaugęs Kobhamo užtėkyje, Sario grafystėje, Džemis nebuvo pratęs prie krepšių, prie kurių nebūtų pritaisyti ratukai, tad nujaučiau, kad mūsų laukia įdomūs potyriai. O išvykimo rytą paskutinę minutę dar spėjau nulėkti į *Stanfords Kovent Gardene* nusipirkti kelionei užrašų knygelės. Tad dabar vartydama ją rankose, glosčiau naujutėlę odą, o paskui atsiverčiau, aprašiau pirmąjį iš aštuoniasdešimties

traukinių ir pažymėjau šį puslapį medžiagine juostele. Pažvelgusi pro langą pamačiau, kad traukinys jau artėja prie Lamanšo sąsiaurio tunelio; vos spėjus atsikvėpti nėrėme į požemį ir Anglija visai išnyko iš akių.

Kitaip nei buvo tvirtinama, *Eurail* pasas puikiai tinka planuoti mėgstantiems žmonėms, tokiems, kurie stokoja spontaniškumo ir tiksliai žino, kur ir kada vakarieniaus devyniasdešimt dienų iš anksto. Aš esu ne toks žmogus, ir greit įsitikinau, kad mėnesį galiojantis pasas – tik trukdis mūsų kelionėje. Iš anksto suplanuotiems maršrutams jis tiko, atsipirkdavo vos po penkių ar šešių ilgos distancijos kelionių. Bet tokiems žmonėms kaip mes, kurie atsibudę Paryžiuje užsimano pietauti Barcelonoje, jis neteikė jokių pranašumų. Už kiekvieną rezervaciją reikėjo mokėti papildomai – atšaukiamos kelionės arba administravimo mokestį, taigi pirmą savaitę Europoje į lauką beveik neiškišau nosies, stovėjau vos judančiose eilėse ir laukiau, norėdama susigrąžinti pinigus.

Kol pildžiau popierius ir vaikščiojau nuo vieno langelio prie kito, Džemis sudarė vietų ir miestų, kuriuos norėtų aplankyti, sąrašą ir mums užsukus pietų į kavinę Marė kvartale man jį padavė.

– Gaudí namas... Valensija... Lurdas? Rimtai? – nusistebėjau, padavėjui padėjus ant stalo krepšelį su šviežiai supjaustyta bagete, du popierinius padėkliukus ir vandens ąsotį.

– Taip, – atsakė Džemis, įnirtingai stengdamasis sutepti kietu balto sviesto gabalu duonos riekę, bet tik ją suknežindamas.

– Juk tu nereligingas.

– Žinau, bet man įdomu. Supranti, būna išgirsti apie kokią vietą vaikystėje, kaip nors ją įsivaizduoji, bet taip ir nežinai, kaip iš tikrųjų atrodo tas Lurdas.

Aplink aidint klegesiu ir čirpant stumdomoms kėdėms, dairiausi po kavinę, vis labiau žavėdamasi tuo, kad prancūzams, kol jie valgo, nerūpi niekas kita. Pilstydami vyną iš *pichet*, jie laužė batoną, kabino juo užtepėlę, trupino *crème brûlée*, siurbčiojo juodą tobulą kavą ir neskubėdami mėgavosi popiete, tarsi dabar būtų šeštadienis, o ne darbo savaitės vidurys. Atrodė, kad niekam nereikia skubėti į darbą, į kavinę užsukusios su suškuotais šuneliais, manikiūru ir nepriekaištingu įdegiu moterys irgi buvo išsipusčiusios. Dėdama į burną traškų ir lipnų *confit du canard* gabalėlį, dar sykį permąščiau apie važiavimą į Lurdą ir nutariau, kad pakeliui gauti išganymą visai nepakenks.

Tad po pietų įlipome į Limožo kryptimi važiuojantį traukinį, iš ten tęsėme kelionę iki Klermono-Ferano, o paskui pasukome į Bežjė – viena ilgiausių vienu bėgių linija Prancūzijoje, kuri garsėjo vaizdais į Centrinį masyvą. Laukdami persėdimo Limože, kartu gurkšnojome vieną kolą ir dūlinėjome vėsioje, tuščioje stotyje, klausydamiesi, kaip girgžda mūsų žingsniai, ir gėrėdamiesi kupolo formos stogu, iš vidaus jame buvo išskaptuotos pusnuogės moterys, simbolizuojančios Limuzeną, Bretanę, Gaskonę ir Tureną. Pasidabinusios gėlių girliandomis, nešinos kaštonais ir pridengtos gilių, ąžuolo lapų ir vynuogienų, šios alegorijos simbolizavo keturis regionus, į kuriuos ėjo traukinys. ąžuolų lapų pynės rangėsi link kupolo viršūnės, iki pat ten vitražais įstiklinto apskrito lango. Tokiam nedideliame provincijos miesteliui stotis buvo neįprastai puošni. Susidomėję, kaip ji atrodo iš išorės, išėjome į priešakinį kiemą, bet iš čia kupolo nesimatė. Tik kitapus kelio įsitaisius ant fontano atbrailos pagaliau atsivėrė visa šio *art deco* pastato su laikrodžio bokštu didybė. Iš visų stočių, pro kurias teks pravažiuoti Europoje, Limožo Benediktinų stotis tapo vienu mieliausių širdžiai, ne-

lauktų, per laimingą atsitiktinumą padarytų atradimų, – o už tai, žinoma, liekame skolingi mėnesiniam traukinio pasui.

Prancūziškieji TGV – *Trains à Grande Vitesse** – visiškai pakeitė tai, kaip Europoje keliaujama traukiniais, bet tokius bastūnus kaip mes, kurių vienintelis tikslas yra stumti popietes žiopsant pro langą, greitieji traukiniai mažai domino, važiuojant jais vaizdas pro langą tiesiog susiliedavo. Lėtuosiuose traukiniuose iš Limožo į Klermoną-Feraną ir iš Klermono-Ferano į Bezjė buvo nedaug keleivių, dauguma jų skundėsi tvanka, knapsėjo karštyje ir pavažiavę porą valandų iššokdavo iš traukinio, palikdami mus vienus toliau vingiuoti šalimi.

– Žiūrėk, ko jie neteko, – pasakė Džemis, prisislinkęs prie lango, traukiniui dardant per tarpeklį, kurio gilumoje matėsi, kaip guminėse valtyse dūksta ir klintinius akmenis į vandenį svaido vaikai. Trumpam nuščiuvę jie sužiuro į viršų ir puolė mums, važiuojantiems tiltu, mojuoti irklais. Paskui tris valandas šliaužėme pro tamsių miškų tankmę, pro šalį kuždant sidabrinei vandens juostai. Linguojant pietų kryptimi į Bezjė, į vagoną pro atvirus langus plūstelėjo gairus pušų aromatas. Staiga Džemis žvilgtelėjo į pyptelėjusį telefono priminimą.

– Dabar kaip tik turėčiau eiti į kassavaitinį susirinkimą, – pasakė jis ir užsimerkęs patogiau atsilošė, o lūpose pasirodė vos įžiūrima šypsenėlė.

Iš Bezjė į Tulūzą vykstantis traukinys atvežė mus į Lurdą kaip tik laiku, kad dar spėtume išvysti vakaro procesiją. Lėtai leidomės nuo kalvos, įsiliedami į žmonių srautą, plūstantį grotos link į judančią piligrimų jūrą. Tikėjaisi išvysianti ramų miestelį, kuriame kur ne kur tarsi vandens lašai pažirusios vienuolės, bet pasijutau tarsi atsidūrusi spūstyje po futbolo var-

* Greitieji traukiniai (pranc.). (Čia ir toliau – vert. past.)

žybų. Prikimštas picerijų, kebabinių ir neonu šviečiančių barų Lurdas buvo panašus į krikščioniškąjį magalufą. Palei šaligatvius išsirikiavusios suvenyrų krautuvėlės, tokiais pavadinimais kaip *à la Grâce de Dieu* ir *Mystères de Marie*, lenktyniavo tarpusavyje, siūlydamos atminimui arbatos puodelius, vėduokles, durų laikiklius ir Jėzaus pavidalo žiebtuvėlius. Mums bevaikštinėjant, nuo sutrikimo vis neatsipeikėjantis Džemis motelėjo į pėdos aukščio priešais iškilusią fluorescencinę Mergelės Marijos skulptūrą.

– Įsivaizduok, kas būtų, jei pabudusi vidury nakties išvytum tokią į tave spoksant!

– O nenorėtum, kad tavo mašina kvepėtų popiežiumi? – pasiteiravau, aptikusi automobilio oro gaiviklių rinkinį, kuriame, kaip buvo tvirtinama, buvo įvairių šventųjų kvapų.

– Kažin, kuo kvepia Žana d'Ark? Gal anglimis?

Visi šie religiniai supermarketai buvo grūste prigrūsti atvirukų, rožinių, burbulų su sniegeliu, paveikslų, smilkalų ir šventinto vandens buteliukų – o kuo arčiau grotos, tuo po kelis eurus augo ir jų kainos.

Procesijos link judančioje minioje buvo ir vaikų neįgaliojo vežimėliuose, kuriuos stūmė išsekę tėvai. Tai išvydus man suspaudė širdį. Kažkada laikiau save hinduiste, daug negalvodama priėmusi šeimos, kurioje gimiau, religiją – labiausiai dėl to, kad ji iš manęs daug nereikalavo, tik elgtis su kitais taip, kaip norėčiau, kad elgtųsi su manimi, ir per šventes kimšti barfius bei birjanį. Mielai priėmusi mintį, kad ten, aukščiau, esama nepažįstamos būtybės, retkarčiais išberdavau po nosimi maldelę: prieš miegą, šventykloje arba ramų šiokiadienį prisėdusi paskutinėje eilėje Hampstedo parapijos bažnyčioje. Bet po kelionių po Indiją drauge su, kaip pats save įvardijo, „visa siela atsidavusiu“

ateistu mane apniko abejonės dėl aukštesniosios jėgos egzistavimo ir dėl to, kiek apskritai man reikalinga religija. Keliaudama ne kartą susidūriau su vargšus ir pažeidžiamus žmones išnaudojančiais „Dievo tarnais“, beatodairiškai pinigų kaulijančiais šventikais ir tuo, kaip aklas tikėjimas veda prie nusivylimo. Kelionės gale padariau išvadą, kad Dievo egzistavimas prieštarauja bet kokiai logikai bei argumentams ir kad man nereikia jokios religijos. Pasijutusi laisvesnė ir blaiviau pasaulį matanti nei anksčiau, daugiau nebepajėgiau nei melstis, nei leisti į svarstymus apie Dievą. Tad dabar, matant, kaip ligoti piligrimai plūsta į šventą vietą, nešini brangiomis žvakutėmis ir skardinėmis pasisemti vandeniui, mano įsitikinimai tik dar labiau sustiprėjo. Net jei ši patirtis teikė ramybę jos trokštantiems, žinodama, kad kiti pelnosi iš jų nelaimės, negalėjau tam pritarti. Vis dėlto paskutinę akimirką nusipirkau mažytį buteliuką su auksiniu gelės formos kamšteliumi, kad pasisemčiau į jį vandens ir parsivežčiau bent kaip suvenyrą.

Pasiekę vedančius į šventą vietą vartus, mudu su Džemiu kiek pasitraukėme į šalį, praleisdami pacientus, kuriuos ant ratakų stūmė iš netoliese esančio pensionato, nuo vakaro žvarbos apkloję pledais. Dangų jau gaubė sutemos, vien tik sodri violetinė kraujosruva žėrėjo virš bizantiškosios Maldos bazilikos, kylančios į dangų virš tūkstantinės maldas murmančios ir žvaikes laikančios minios. Naudodamiesi proga prasmukti į grotą, praėjome pro vyrą, kuris į lagaminą krovėsi plastikinius buteliukus su šventu vandeniu, ir atsistojome į eilę. Lėtai judėjome pro tunelį, netardami nė žodžio, aplink tesigirdėjo tekšeno ir lašnojimo aidas. Uola po Mūsų Motinos statula žvilgėjo nuo srūvančio iš po jos kojų vandens. Už manęs stovintys nekantrūs piligrimai tiesė rankas man virš galvos, siekdami šalto jos

paviršiaus, o paskui dėjosi pirštus prie kaklo ir krutindami lūpas tyliai meldėsi. Kad ir kokius priešiškus jausmus jaučiau, nustebau, kokia ramybė apėmė išėjus iš tarpeklio. Lauke stabtelėjusi prisipyčiau vandens į buteliuką, sandariai užsukau kamštelį ir įsikišau į kišenę, bet pamačiau, kad Džemis vis dar mindžiuojuoja prie grotos.

– Jei tu neprieštaruji, norėčiau uždegti žvakutę tėčiui, – pasakė. Išrinkome aukštą ploną geltoną žvakelę, kartu įstatėme ją į žvakidę, žiūrėdami, kaip jos liepsnelė plakasi į šonus vėjyje, ir grįžome į pagrindinį taką, kur procesija jau buvo pajudėjusi.

Vieną sekmadienį, dar tik penkiolikos, Džemis šveitė tėvo avimus bažnyčioje batus – kiekvieną savaitę pasikartojantis ritualas, – kai staiga pamatė, kaip tėvą išpylė prakaitas. Buvo šalta sausio diena, tad Džemis žvilgčiojo į tėvą susirūpinęs, nujausdamas, kad kažkas negerai. Vos po kelių minučių tėvas atsisliejo į sofos porankį, griebėsi už krūtinės ir ištikus širdies smūgiui susmuko ant grindų. Visą tą laiką Džemis tik bejėgiškai stebėjo, kaip tiesiai priešais akis miršta jo tėvas, nors šiam buvo tik keturiasdešimt ketveri. Tėvo netektis tokiaame jauname ir lemiamame amžiuje visiškai pakeitė jo požiūrį į gyvenimą. Džemį žeidė mintis, kad jo tėvo mirtis buvo Dievo valia, jis griežtai atmetė žmonių bandymus religijoje rasti pateisinimą tokiai negailestingai nelaimei. Ir prisiekė sau, kad nuo šiol neiššvaistys veltui nė vienos dienos, karjerą ir pinigų nustumęs į antrą planą, jis nusprendė daugiausia laiko skirti draugams ir mylimiems žmonėms.

Kitos dvi savaitės prabėgo greitųjų traukinių svaigulyje. Palikę Lurdą, nuvykome į Tulūzą, iš ten pasukome į Barseloną, šovėme į Madridą, o tada padarę linkį į Valensiją, vėl parvinguriavome

pakrante į Barseloną. Tuomet pervažiovome Pietų Prancūziją bei Monaką ir stabtelėjome atsikvėpti Italijoje. Su traukinio pasu buvo galima apvažiuoti dvidešimt aštuonias šalis – Europoje kone po vieną – kiekvienai mūsų skirtai dienai, bet taip nebūtume ilgėliau pabuvę nė vienoje vietoje. Todėl susiaurinę sąrašą iki kelių nuo seno pamėgtų šalių, nusprendėme pakeliauti po miestus, kurie buvo dieviško maisto, už jį geresnio vyno ir dar geresnių paplūdimių uostai. Bet traukiniai tik varė į nevilgtį. Niekas nesišnekėjo, visi snaudė ir viena kelionė vargiai skyrėsi nuo kitos. Efektyvūs, punktualūs ir patogūs Europos traukiniai neatliko jokios kitos paskirties, kaip tik nugabenti keleivius iš vienos stotelės į kitą, vargiai leisdami jiems atsikvėpti. Naktinių traukinių nebuvo, o per šiuos trumpus šuoliukus atrodė stačiai neįmanoma patirti jokio kraują kaitinančio nuotyčio, apie kuriuos tiek svajojome.

Mums prisėdus kavinėje Milane, akimis perbėgau traukinių, kuriais jau važiovome, sąrašu. Kaskart vos pasilenkdavau šį tą užsirašyti, mane iškart išblaškydavo mopedų blerbimas, ant kurių įsispyrusios į basutes ir lengvomis vasarinėmis suknelėmis borbė merginos bembio kojomis, jos spaudė akseleratorių ant akmeninio grindinio tarsi iššokusios tiesiai iš *Dior* reklamos.

– Tai aš turėčiau į jas varvinti akis, ne tu, – tarstelėjo Džemis, glausdamas alaus bokalą sau prie skruosto.

– Kitaip negaliu. Itališkos kavinės tiesiog sutvertos stebėjimui. Visi gurkšnoja ir sėdi ant šaligatvio nugara į restoraną, o kur pažvelgsi – gražios merginos dailiomis suknelėmis. Nieko neapmausi tais tamsinančiais akiniais. Matau, kaip varstai jas akim.

Džemis, regis, susierzino:

– Nesišaipyk iš mano akinių.

– Žinai, jau važiuoame penkiolika traukinių.

– Atrodo, kad daugiau, – pasakė Džemis, kyšteldamas man meliono gabalėlį, apsuktą gardžiu, yrančiu į skaidulas Parmos kumpiu.

– Man atrodo, bilietų rezervacijai ir mokesčiams jau išleido-me didžiąją dalį biudžeto, skirto septyniems mėnesiams, – pa-reiškiau stebėdama, kaip kavinės savininkas tiesia staltiesę ant gretimo stalo, o tada pabučiuoja į abu skruostus nuolatinių lan-kytojų porelę. Italijos agentai Romoje atsisakė pakeisti bilietus, kuriuos prieš dvi dienas rezervavau Monake per Prancūzijos agentus, o šie nesutiko pakeisti prieš dvi dienas Valensijoje Is-panijos agentų darytos rezervacijos. Kiekvienas savo kaltę vertė kitai įmonei, esą tai ji atliko neteisingą rezervaciją mums nebe-reikalingiems bilietams ir tvirtino, kad dėl pinigų grąžinimo reikia kreiptis paštu, o už tai taikomas papildomas mokestis. Mane nukreipė į eilę, kurioje, pasirodė, buvo dalinami bilietė-liai stoti į dar vieną eilę, kurią atstovėjus neva pagaliau turėjo būti sugrąžinti pinigai už iš anksto įsigytus bilietus, bet čia aš nuleidau rankas, – o kaip tik tokio keleivių elgesio visos šios įmonės tikriausiai ir troško. Viską išmetusi į šiukšliadėžę nu-sprendžiau, kad laikas palikti Europą, kol apskritai neapleido noras gyventi.

– Nepamiršk, kad turim atsiimt savo skalbinius, – priminė Džemis mums po pietų žingsniuojant į viešbutį.

Atėjus į skalbyklą pasiimti švarių drabužių mus sutiko linksmi skimbtelėjęs durų varpelis. Bet vos užvėrus duris iš-kart tvokstelėjo išskalbtos patalynės kvapas, o nuo džiovyklių skleidžiamo karščio išpylė prakaitas. Vitorija, po kurios svoriu šnypštė prislėgtas lygintuvas, pamojo mums ranka, pabalnojusi nosį akiniais dirstelėjo į savo užrašų bloknotą ir nubloškė ant

prekystalio atskirai į plastiką suvyniotų drabužių šūsnį. Vitorija nemokėjo nė žodžio angliškai, o mes nešnekėjome itališkai, bet pasikliaudami gestų kalba ir geranoriškumu, paaiškinome, kad būtų pakakę viską sumesti į vieną skalbyklę ir kad sprendžiant iš vaizdo ji labai pasistengė. Braukydama pirštu per mūsų drabužius, laukiau, kol ji skaičiavimo mašinėlėje suspaudys mokėtiną sumą. Pasirausęs kišenėse Džemis ištiesė man dvidešimties eurų banknotą, o Vitorija apsuko skaičiavimo mašinėlę ir nusiėmė akinius, jie dabar kabojo ant jos kaklą juosiančios grandinėlės. Ekranėlyje buvo parašyta – 109 €. Iš siaubo man pašiuropo visa oda, o ausų galiukai tiesiog degė. Be žado įbedusi akis į Vitoriją, pajutau, kaip atvipo mano žandikaulis. Ji žvilgtelėjo žemyn, susijuokė ir papurtė galvą. Atsidususi su palengvėjimu, atsisukau į Džemį ir išplėtusi akis be garso, tik lūpomis persakiau: „Ji pamiršo padėti kablį.“

Bet to ji nepamiršo.

Vitorija pamiršo pridėti dar 9 eurus už kelnaites, todėl iš viso reikėjo mokėti 118 eurų.

Persigandusi atsigrėžiau į Džemį.

– Ji už skalbinius nori iš mūsų 118 eurų!

– Turbūt kokia nors klaida.

– Nemokėsiu tiek daug už krūvelę skalbinių, kuriuos tiesiog sumetė į prakeiktą skalbyklę.

Vitorija parodė lapą, ant kurio buvo surašyti aštuoneri mūsų marškinėliai, duje džinsai, trys medvilninės suknelės, keturios poros kojinių, krūvelė apatinių ir megztinis, kuriam dabar trūko sagos – mačiau, kad ji kainas surašė ant šalia esančio penkių žvaigždučių viešbučio blanko.

Pamosikavusi pirštu, papurčiau galvą:

– Ne, nemokėsime, – pasakiau.

Išsitraukusi telefoną ji ėmė kalbėti į gūglo vertimo programėlę, o paskui atsuko į mus ekraną, kuriame buvo parašyta: „Ką jūs norėtumėte daryti?“

– Pasakyk jai, kad norėtum sudeginti jos skalbyklą, apiplėšti...

– Š-š-š, palauk, – nutildžiau Džemį.

– Jokiu būdu neleisiu šiai moteriai mūsų apsukti. Pasakyk jai, kad tegu pasilieka mūsų šlamštą. Tiesą sakant, būtų pigiau nusipirkt naujus drabužius *H&M*.

– Dar pigiau būtų pars krist namo.

Džemis čiupo iš jos telefoną.

– Mes už tai nemokėsime, – padiktavo jį ji.

Vitorija papūtė lūpas ir įjungusi garsą perskaitė vertimą ekrane. Paskui juokdamasi erzinančia italų maniera skėstelėjo rankomis ir suspaudė skaičiavimo mašinėlėje kitą sumą, šįkart nubraukusi dvidešimt eurų.

– Mes tiek nemokėsime. Jūs mus maustote.

Vitorija išklausė bejausmio robotiško balso, tada piktai šyp telėjo ir sumosavusi abiem rankomis vėl ėmė šnekėti į programėlę.

– Gatvės gale yra bankomatas, – išpyškino balsas.

Atrodė, tarsi klausytumeisi C-3PO (*Žvaigždžių karų* personažo) ir Stepheno Hawkingo kivrčio, tokio pasyvios agresijos ginčo man dar neteko girdėti. Vitorija nė neketino nusileisti ir patapšnojusi į laikrodį parodė, kad jos skalbykla tuoj pat užsidarys. Pasiūliusi dar dešimties eurų nuolaidą, ji stumtelėjo mūsų drabužius į šalį, kad jų nepasiektume, o aš, tai išvydusi, vos nesprogau, puikiai suprasdama, kad Vitorija naudojasi dviejų jos kalbos nemokančių užsieniečių pažeidžiamumu. Prakaituodama nuo garų skalbykloje ir tų, kurie veržėsi man iš ausų, ištemčiau Džemį ant šaligatvio ir nudrožėme ieškoti bankomato.

- Teks sumokėti, kitaip ji niekaip neatiduos mums drabužių.
- Gerai, bet sutemus sugrįšiu ir paleisiu į jos vitriną plytą.

Po skalbyklos epizodo buvome išvaistę visą Europai skirtą biudžetą ir neturėjome kitos išeities, kaip tik nukabinę nosis išvykti, pravingiuoti pro Šveicariją ir Vokietiją, pervažiuoti Lietuvą ir Latviją, tada Rygoje sėsti į Maskvos kryptimi išvykstantį traukinį. Traukinyje iš Milano į Ciurichą atsisėdau priešais kitoje staliuko pusėje įsitaisiusį grėsmingos išvaizdos, nuo galvos iki kojų juodai apsirengusį tipą, gurkšnojančią vyną. Buvo pats birželio vidurys, jis vilkėjo juodus marškinėlius bei juodas apsmukusias kelnes. Su žila barzda ir tamsiomis akimis jis atrodė kaip į žmogų įsikūnijęs *film noir*. Metusi porą žvilgsnių pamačiau, kad jis su neslepamu susidomėjimu klausosi mūsų pasvarstymų apie Rusiją. Markas buvo iš Stouk Niuingtono ir vyko fotografuoti pasakojimo *Sunday Times Style* žurnalui.

- Tai susiruošėt į Maskvą? – jo balsas nežadėjo nieko gero.
- Taip, dar niekada nesam ten buvę. O tu?
- Cha cha! – net atsilošdamas nusikvatojo Markas ir sukryžiuo rankas ant krūtinės. – Nebuvau ten nuo 1987 metų kelionės su kino akademijos studentais.

Ir demonstratyviai nusipurtė:

– Istorikų studentų grupė irgi važiuo, bet mes vieni kitų nekontem. Kelionė buvo baisi. Galiausiai mus ten persekiojo rusų vaikigaliai, po to, kai juos areštavo mūsų kambary.

– Palauk, ką? Bet kaip jie atsidūrė tavo kambary?

– Staiga iš tamsos išniro du tipai ir paklausė, gal ko norėtume: vėliavų, šampano, kailinių kepurų, bet ko iš juodosios rinkos, – Markas susipylė likusį vyną, iškratydamas į taurę iki paskutinio lašo. – Taigi su bičiuliu André surengėme savo

kambary vakarėlį, iš esmės tai buvo improvizuotas mums parūpintų karinių uniformų ir kitų aksesuarų turgelis, nes buvo pažadėta, kad dalis pinigų atiteks mums. Kiti kino studentai prisipirko maišus daiktų. Bet pasirodė milicija ir jiems teko dėt į kojas, o likusius daiktus mes susikrovėm į lagaminus.

– Truputį žiauru.

– Galiausiai jiems viską gražiname, nes jie tris dienas iš eilės Maskvoje sekiojo mums iš paskos, bandydami užspeisti kokioje nors gatvelėje, ir stoviniavo prie mūsų viešbučio.

– Mes tiek daug laiko Maskvoj neturėsime, – pasakė Džemis. – Tik porą dienų, nes sėsime į *Transmongolijos* traukinį į Pekiną, o jis eina tik keliskart per savaitę.

– Tai ir gerai, – tarstelėjo Markas prisimerkdamas. – Rusai nėra labai malonūs tokiems, kaip čia pasakius, žmonėms, kurie yra jūsų...

– Gymio? – pasufleravau.

– Būtent, – su palengvėjimu pritarė Markas.

– Tu ne pirmas žmogus, kuris mums tai sako, – pastebėjo Džemis.

Džemio mama yra malajietė, o tėvas pusiau škotas, pusiau lietuvis. Vis dėlto genų karą nugalėjo malajietiškoji pusė, tad jis – juodų plaukų ir rudaakis kaip aš.

– Ką gali žinot, gal ten jau viskas p asikeitė, – pasakė Markas. – Mes važiuom traukiniu iš Maskvos į Leningradą. Atsimenu, kad buvo karšta kaip pekloj. Buvau sumautos nuotaikos, drybsojau ant savo gulto ir klausiausi vakarėlio gretimam kupė, kur žinojau, kad dalyvauja ir mano išsižiūrėtas vaikinai. Visą savaitę buvau blogos nuotaikos ir daug verkiau, nes buvau beprotiškai į jį įsimylėjęs, o jis permiegojo su mergina. Atsimenu, kaip guliu su savo juokingu kažmyriniu Johno Fletto paltu

ir springstu meile be atsako. Ak, Dievulėliau, kaip buvo tame traukiny!

Markas užsidengė veidą rankomis, o mano entuziazmas vykti į Rusiją pamažu išblėso.

– Atsimenu tuos apgailėtinus plastikinius maišelius su virtais kiaušiniiais ir kažkokiais keistais dalykais, kuriuos įsigijom traukinių stoty. Galvojom, kad mirsim nuo išsekimo, mitom mano draugės Čerės atsivežtų sausainių asorti. Man atrodo, buvau visai ištrynęs viską iš savo atminties, bet dabar štai prisiminiau, kad dar ji turėjo vieną vienintelį apelsiną ir padalijo mums visiems po skiltelę.

– Negi maistas traukiny buvo toks baisus? – pasiteiravau.

– Juoda duona ir aliejuje plaukiantys kiaušiniai. Geriau nusipirkit maisto patys. Atsimenu, kaip Čerė šėrė man per ranką, kai siekiau „Peek Freans“ sausainių, ir suriko: „Stop! Reikia tautpyt!“ – Markas atsilošė ir pažvelgė pro langą. – Ir prisimenu, kaip nusiunčiau žinutę namo tėčiui, prašydamas pasitikti mane oro uoste su *Perrier* buteliu ir šviežiai spaustomis apelsinų sultimis, nes Rusijoje nebuvo nei vieno, nei kito. Iki šiol negaliu gerti mango sulčių, nes ten galėjai gaut nebent tokių, jos ir dabar man primena tą begaliniai ilgą savaitę. Nors, tiesą sakant, grįžau namo su prabangia triušine kepure.

Vien nuo minties, kad penkias dienas traukinyje turėsime valgyti tik juodą duoną, riebaluose mirkstančius kiaušinius ir sausainius, viską užsigerdami mangų sultimis, mane iškart sustampė, tad mintyse tariau sau, kad prieš sėsdami į *Transmongolijos* traukinį privalome apsirūpinti maisto atsargomis.

– Stipriausias iš kelionės likęs prisiminimas – kokia sumautai slegianti yra Maskva. Šis miestas, kaip suprantu, dar ir dabar visiška skylė. Todėl iki šiol ir neprisiverčiau ten grįžti. Kažkas

iš istorikų grupės paskui buvo parašęs apie tai straipsnį, kuris *Daily Mail* užėmė visą puslapį. Kažkur dar jį turiu.

Po kelių naktų, traukiniui iš Rygos skubant į Maskvą, mudu su Džemiu gulėjome kaip dvi tamsoje besisupančios pastipusios žuvis. Užsitraukusi užklotą iki pat smakro spoksojau į gultą, esantį virš mano galvos, ant kurio miegojo tik apatiniais marškinėliais vilkintis skustagalvis, pro gulto kraštą nukarinęs savo ranką. Per riešą ji buvo ne ką plonesnė negu mano šlaunis. Sekdama akimis, kaip siūbuojant traukiniui tabaluoja jo ranka, su baime vaizdavausi ateinančias dienas ir meldžiausi, kad Markas dėl Maskvos būtų klydęs. Juk jis ten nebuvo jau beveik trisdešimt metų, o per tą laiką viskas galėjo smarkiai pasikeisti.


Nė vienas iš mudviejų nemiegojome, nes žinojome, kad netrukus sustosime pasienio muitinėje, kur bus tikrinami mūsų pasai, bet buvome pernelyg nusigandę, kad pravertume burną, baimindamiesi, kad taip pažadinsime bendrakeivį. Traukinys po truputį lėtino greitį, galiausiai, regis, po visos amžinybės, sucypė ir truktelėdamas sustojo. Kaipmat pasigirdo prislopinti balsai ir žingsniai, o pro langą švystelėjo žibintuvėlio spindulys. Viena moteris suspigo – tarp sėdynių raudamasis nuo pavadėlio ir garsiai lekuodamas įsiveržė vokiečių aviganis, nenustygdamas vietoje jis ėmė sukinėtis aplink Džemį ir uostinėti mano gultą. Džemis atsišliejo į sieną ir suakmenėjo, jo užklotas nuslydo ant grindų. Staiga man į akis švystelėjo žibintuvėlis ir kažkieno balsas kažką pasakė, bet aš nieko nesupratau. Padavėme pasus ir sėdėjome kaip įkalti, o šuo nervingai timpčiojo pavadėlį, kol netrukus išgirdome artėjant sunkius žingsnius. Ties mūsų gultais sustojęs sargybinis ore sukryžiavo rankas ir mostelėjo atsistoti. Nutėškęs mūsų patalynę ant grindų, pakėlė gultus, patikrino,

kur buvo sudėti mūsų krepšiai, šiek tiek pasiknaisiojo, o tada davė ženklą grįžti į vietas. Atidavęs pasus paskutinį kartą mus nužvelgė ir timptelėjęs šunį perėjo į kitą vagoną.


– Patikrino tik mus, – sušnabždėjo Džemis.

– Mes vieninteliai tamsaus gymio žmonės traukiny, – atsakiau šnibždesiu.

Džemio rankos buvo ledinės. Jis bijo šunų, bet net ir man, nors juos dievinu, susuko vidurius, kai prie pat veido pajutau karštą šuns alsavimą ir seilių tvaiką. Nuaidėjęs šaižiam traukinio švilpukui ir pajudėjęs į Rusijos gilumą, knarkimas ant viršutinio gulto tapo gilesnis, o aš pagaliau apsiverčiau ant šono ir pasistengiau užmigti. Juk svajojome apie nuotykius, ir nujaučiau, kad tuoj jie prasidės.



Kai Monisha Rajesh su kuo nors pasidalindavo savo planais – kelione aplink pasaulį 80-čia traukinių – dažniausiai ją pasitikdavo iš nuostabos išplėstos akys. Netrukus ji suplanavo maršrutą, kuris siekė 24 000 kilometrų įspūdingiausiais pasaulio geležinkeliais: nuo debesis siekiančio Cinghajaus – Tibeto geležinkelio bėgių iki šilko prabanga žaižaruojančio Venecijos Simplono, Rytų ekspreso.



Susikrovusi kuprinę, į kompaniją pakvietusi savo sužadėtinį Džemi, Monisha leidžiasi į nepamirštamą nuotykių iš Londono Šv. Pankracijaus geležinkelio stoties į Rusiją, Mongoliją, Šiaurės Korėją, Kanadą, Kazachstaną ir kitus pasaulio kampelius. Nuolatinio judėjimo, veiksmo ir chaoso kupinoje kelionėje jiedu užmezga draugystes, keičiasi istorijomis su linksmais, įkyriais, bet, nepaisant visko, žaviais pakeleiviais, nepamiršdami mėgautis kvapą gniaužiančiais vaizdais pro traukinio langą.



M. Rajesh „Aplink pasaulį 80 traukinių“ – ryškūs kelionių memuarai, pasakojantys apie skirtingus gyvenimus, istoriją ir kultūrą. Tai knyga, kuri privers ir garsiai juoktis, ir apmąstyti, ką reiškia būti pasaulio piliečiu.

